



Kontakty z Mediami i
Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
KOMUNIKAT PRASOWY nr 104/09
Luksemburg, 30 listopada 2009 r.

Traktat z Lizbony a Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Traktat z Lizbony, podpisany dnia 13 grudnia 2007 r. przez 27 szefów państw lub rządów państw członkowskich Unii, wchodzi w życie dnia 1 grudnia 2009 r. Zmienia on dwa traktaty podstawowe, tj. Traktat o Unii Europejskiej (TUE) i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, przy czym ten ostatni zwany jest od tej pory Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)¹.

Traktat z Lizbony przynosi zmiany w zakresie organizacji i właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

A. Zmiany dotyczące organizacji instytucji i mianowania jej członków

Wspólnotę Europejską zastępuje Unia Europejska, wyposażona odtąd w osobowość prawną. I tak, wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony, znika struktura filarowa, a Unia otrzymuje nowe ramy instytucjonalne. W konsekwencji, podobnie jak w przypadku innych instytucji, których nazwy ulegają zmianie, całość systemu sądowego Unii otrzymuje nazwę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej², składającego się z trzech organów sądowych: **Trybunału Sprawiedliwości, Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej**.

Jeśli chodzi o tworzenie **sądów wyspecjalizowanych**, Traktat z Lizbony przejmuje dotychczasowe postanowienia, przewiduje jednak określone zmiany dotyczące trybu ich tworzenia: od tej chwili sądy takie są tworzone zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą (tj. w trybie współdecydowania większością kwalifikowaną), a nie – jak poprzednio – jednomyślnie.

Z traktatu z Lizbony wynika, że wniosek o zmianę statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej³ traktowany jest jako projekt aktu prawodawczego⁴ i podlega zwykłej procedurze prawodawczej. Natomiast statusem sędziów i rzeczników generalnych, a także regułami dotyczącymi systemu językowego nadal rządzi zasada jednomyślności.

W kwestii zasad **mianowania członków instytucji** Traktat z Lizbony przejmuje dotychczasowe postanowienia, stosownie do których sędziowie są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy państw członkowskich na okres sześciu lat, lecz od tej pory następuje to po konsultacji z komitetem, którego zadaniem jest opiniowanie kandydatów do wykonywania funkcji sędziego i rzecznika generalnego w Trybunale Sprawiedliwości i Sądzie. Komitet ten składa się z siedmiu osób wybranych spośród byłych członków obu organów sądowych, członków krajowych sądów najwyższych i prawników o uznanej kompetencji, przy czym jedną z kandydatur proponuje Parlament

¹ Pozostaje jedynie Europejska Wspólnota Energii Atomowej lub „Euratom” (protokół nr 1 zmieniający protokoły dołączone do Traktatu o Unii Europejskiej, Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską lub Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej).

² Artykuł 19 TUE.

³ Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej znajduje się w protokole nr 3.

⁴ Protokół nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności.

Europejski. Decyzje dotyczące reguł funkcjonowania komitetu oraz mianowania jego członków przyjmuje Rada, stanowiąc na wniosek prezesa Trybunału Sprawiedliwości.

Odnosnie do rzeczników generalnych, jedna z deklaracji przewiduje możliwość zwiększenia liczby rzeczników generalnych, na wniosek Trybunału Sprawiedliwości, z ośmiu do jedenastu⁵.

B Zmiany dotyczące właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

➤ **Dziedziny**

Struktura filarowa wprowadzona Traktatem z Maastricht przestaje istnieć. Od tej chwili właściwość Trybunału obejmuje **prawo Unii Europejskiej**, chyba że Traktaty stanowią inaczej⁶.

W ten sposób – wobec zniesienia filarów oraz uchylecia przez Traktat z Lizbony art. 35 UE i art. 68 WE, które przewidywały ograniczenia właściwości Trybunału Sprawiedliwości – Trybunał Sprawiedliwości uzyskuje ogólną właściwość prejudycjalną w dziedzinie **przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości**.

Po pierwsze, w zakresie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych⁷, właściwość Trybunału Sprawiedliwości do orzekania w trybie prejudycjalnym staje się obligatoryjna i nie jest już uzależniona od złożenia przez każde państwo członkowskie oświadczenia o uznaniu tej właściwości oraz wskazującego sądy krajowe upoważnione do występowania z pytaniami. Dzięki Traktatowi z Lizbony dziedzina współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych wchodzi w zakres prawa powszechnego i wszystkie sądy mogą występować do Trybunału Sprawiedliwości. Postanowienia przejściowe przewidują jednak, że ta nieograniczona właściwość będzie obowiązywać dopiero pięć lat po wejściu w życie Traktatu z Lizbony⁸.

Po drugie, w zakresie wiz, azylu, imigracji i innych polityk związanych z przepływem osób⁹ (w szczególności współpracy sądowej w sprawach cywilnych, uznawania i wykonywania orzeczeń), do Trybunału mogą występować wszystkie sądy krajowe – a nie wyłącznie sądy orzekające w ostatniej instancji – i jest on od tej pory właściwy do orzekania w przedmiocie środków podjętych ze względów porządku publicznego w ramach kontroli transgranicznych. W konsekwencji Trybunał Sprawiedliwości posiada w tej materii właściwość powszechną i to od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

Ponadto **Karta praw podstawowych**¹⁰ **Unii Europejskiej** uzyskuje taką samą moc prawną jak Traktaty¹¹. Stanowi ona część „bloku konstytucyjnego”, w przedmiocie którego może orzekać Trybunał Sprawiedliwości. Jednak na Kartę nie można powołać się wobec Zjednoczonego Królestwa i Polski¹², korzystających z odstępstwa, z którego wynika, że Karta nie rozszerza zdolności Trybunału

⁵ Deklaracja nr 38 odnosząca się do artykułu 252 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w sprawie liczby rzeczników generalnych w Trybunale Sprawiedliwości.

⁶ Artykuł 19 TUE.

⁷ Dawny tytuł VI Traktatu UE.

⁸ Protokół nr 36 w sprawie postanowień przejściowych, art. 10. Przewidziano w nim, że jako środek przejściowy uprawnienia przyznane Trybunałowi Sprawiedliwości pozostają niezmienione w odniesieniu do aktów prawnych Unii w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, które zostały przyjęte przed wejściem w życie Traktatu z Lizbony. Ten środek przejściowy przestaje obowiązywać pięć lat po dacie wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

⁹ Dawny tytuł IV Traktatu WE.

¹⁰ Ponadto w art. 6 ust. 2 TUE wskazano, że „Unia przystępuje do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przystąpienie do Konwencji nie narusza kompetencji Unii określonych w Traktatach”. Protokół nr 8 przewiduje, że „umowa dotycząca przystąpienia powinna przewidywać między innymi szczególne warunki ewentualnego udziału Unii w organach kontrolnych Konwencji Europejskiej [i] mechanizmy niezbędne do zapewnienia, aby skargi państw nieczłonkowskich i skargi indywidualne były kierowane prawidłowo przeciwko państwom członkowskim lub Unii, w zależności od danego przypadku”. To przystąpienie „nie ma wpływu na kompetencje Unii ani uprawnienia jej instytucji”.

¹¹ Artykuł 6 ust. 1 TUE

¹² Protokół nr 30, załączony do TFUE, w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa.

Sprawiedliwości ani żadnego sądu tych dwóch państw do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne są niezgodne z prawami lub zasadami, które są w niej potwierdzone. Dodatkowo szefowie państw i rządów uzgodnili, że w przyszłości odstępstwo to obejmie również Republikę Czeską¹³.

O ile wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony znika pojęcie filaru, **wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB)** nadal, na podstawie tytułu V Traktatu UE¹⁴, podlega odrębnym normom i szczególnym procedurom. W związku z tym Trybunał Sprawiedliwości nie jest właściwy¹⁵ do kontrolowania tych postanowień, jak również aktów wydanych na ich podstawie, z dwoma wyjątkami: 1) jest on właściwy do kontrolowania rozgraniczenia między kompetencjami Unii i WZiPB, której wdrożenie nie może naruszać wykonywania kompetencji Unii i uprawnień instytucji przy wykonywaniu kompetencji wyłącznych i dzielonych Unii¹⁶; 2) jest on właściwy do rozpoznawania skarg o stwierdzenie nieważności skierowanych przeciwko decyzjom przewidującym środki ograniczające wobec osób fizycznych lub prawnych, przyjętym przez Radę np. w ramach walki z terroryzmem (zamrożenie aktywów)¹⁷.

➤ Procedury

Postępowanie prejudycjalne zostaje rozszerzone na akty przyjęte przez organy i jednostki organizacyjne Unii¹⁸; akty te zostają w ten sposób włączone w zakres prawa Unii, którego wykładni może dokonywać i którego ważność może kontrolować Trybunał Sprawiedliwości na wniosek sądów krajowych w celu umożliwienia im między innymi ustalenia, czy ich przepisy krajowe są zgodne z tym prawem.

Traktatem z Lizbony wprowadzono postanowienie, zgodnie z którym, jeżeli pytanie prejudycjalne zostało podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym dotyczącej osoby pozbawionej wolności, Trybunał stanowi w jak najkrótszym terminie¹⁹. W samym tekście Traktatu zawarto zatem odniesienie do pilnego trybu prejudycjalnego (PPU), obowiązującego od dnia 1 marca 2008 r., który ma zastosowanie w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ([komunikat prasowy nr 12/08](#)).

Traktat z Lizbony rozszerza zakres kontroli sprawowanej przez Trybunał Sprawiedliwości na **akty Rady Europejskiej**, która w Traktacie z Lizbony uzyskała status instytucji. Na podstawie nowych postanowień²⁰ Trybunał Sprawiedliwości może, na wniosek zainteresowanego państwa członkowskiego, orzekać w sprawie zgodności z prawem aktu Rady Europejskiej lub Rady stwierdzającego istnienie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez państwo członkowskie określonych wartości²¹ (poszanowanie godności osoby ludzkiej, poszanowanie praw człowieka itd.)²²

Instytucja jest też właściwa do orzekania w zakresie skarg wniesionych przez Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny, a odtąd także Komitet Regionów, zmierzających do zapewnienia ochrony ich prerogatyw.

¹³ W konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 29 i 30 października 2009 r. wskazano, że protokół nr 30 ma zastosowanie do Republiki Czeskiej (Doc 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Artykuł 24 TUE.

¹⁵ Artykuł 275 TFUE.

¹⁶ Artykuł 40 TUE.

¹⁷ Artykuł 275 TFUE.

¹⁸ Artykuł 267 TFUE.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Artykuł 269 TFUE.

²¹ Artykuł 2 TUE.

²² Skarga taka powinna zostać wniesiona w terminie miesiąca od daty tego stwierdzenia, a Trybunał powinien orzec w terminie miesiąca od daty wniosku.

Traktat z Lizbony łagodzi przesłanki dopuszczalności **skarg wnoszonych przez jednostki** (osoby fizyczne lub prawne) na decyzje instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii. Jednostki mają prawo zaskarżenia aktu regulacyjnego, który dotyczy ich bezpośrednio i nie obejmuje środków wykonawczych. Jednostki nie muszą już więc wykazywać, że akt ten dotyczy ich indywidualnie²³.

W ramach kontroli przestrzegania zasady pomocniczości Trybunał Sprawiedliwości może rozpoznać **skargę** państwa członkowskiego **o stwierdzenie nieważności aktu prawodawczego z powodu naruszenia zasady pomocniczości**, wniesioną przez parlament krajowy lub jedną z jego izb. Skarga powinna zostać formalnie złożona przez rząd państwa członkowskiego, ale może też być jedynie „przekazana” przez ten rząd, jako że rzeczywistym autorem skargi jest parlament krajowy lub jedna z jego izb²⁴. Na naruszenie zasady pomocniczości może też powołać się Komitet Regionów; dotyczy to aktów, przy których konsultacja z nim jest obowiązkowa.

Traktat z Lizbony usprawnia ponadto mechanizm **kar pieniężnych** (ryczałt lub okresowa kara pieniężna) w wypadku niewykonania wyroku stwierdzającego uchybienie²⁵. W sytuacji nie poinformowania Komisji o krajowych środkach podjętych w celu transpozycji dyrektywy Traktat z Lizbony pozwala również Trybunałowi Sprawiedliwości na nałożenie kar pieniężnych już na etapie pierwszego wyroku stwierdzającego uchybienie²⁶.

Po upływie pięcioletniego okresu przejściowego, Komisja będzie mogła wnosić skargi o stwierdzenie uchybienia dotyczące środków z zakresu współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, które zostały przyjęte przed wejściem w życie Traktatu z Lizbony²⁷.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

²³ Artykuł 263 TFUE

²⁴ Zasadę pomocniczości ujęto w Traktacie z Maastricht. Została ona zdefiniowana w art. 5 Traktatu WE w następujący sposób: „w dziedzinach, które nie należą do jej kompetencji wyłącznej, Wspólnota podejmuje działania, zgodnie z zasadą pomocniczości, tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Wspólnoty”. Jest z nią ściśle związana inna zasada, zasada proporcjonalności, zgodnie z którą „działanie Wspólnoty nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów niniejszego Traktatu”

²⁵ Artykuł 260 TFUE

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Z art. 10 ust. 1 protokołu nr 36 wynika, że takie skargi będą możliwe po upływie pięciu lat od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony.